

Oslo, 2. desember 2024

Virksomhetsplan for Etikkrådet for 2025

1 Hovedprioriteringer

Etikkrådet skal fange opp, undersøke og vurdere selskaper som bør utelukkes eller settes til observasjon etter retningslinjene for observasjon og utelukkelse fra SPU. Ettersom fondet er investert i over 9000 selskaper som hører hjemme i over 70 land, må rådet gjøre et utvalg av hendelser og temaer for nærmere undersøkelser.

Mens mulige produktbaserte saker undersøkes etter hvert som de fanges opp, er det større behov for å prioritere mellom atferdssaker. Etikkrådet legger vekt på å dekke bredden i mandatet, og dette er reflektert i bemanningen i sekretariatet. Etikkrådet prioriterer saker som er særlig alvorlige der risikoen for videre normbrudd synes uakseptabel. Saker velges ut både gjennom målrettede undersøkelser av bransjer eller geografiske områder der risikoen synes særlig stor, og gjennom den løpende porteføljeovervåkingen.

Etikkrådet ble i inneværende år tildelt et budsjett på 20,3 mill. kroner og har en bemanning på ni personer. Bemanningen vil øke til 10 personer i annet kvartal 2025. Det er lagt til grunn at budsjettvirkningen av dette legges inn i budsjettet, både for konsulentbudsjettet og andre budsjettposter som er avhengig av antall ansatte.

2 Etikkrådets virksomhet

2.1 Grunnlag

Finansdepartementet har fastsatt retningslinjer for observasjon og utelukkelse av selskaper fra Statens pensjonsfond utland. Formålet med retningslinjene er «å unngå at fondet er investert i selskaper som forårsaker eller medvirker til alvorlige krenkninger av grunnleggende etiske normer». Rådet skal i henhold til § 5 første ledd gi råd til Norges Bank om observasjon og utelukkelse av selskaper etter kriterier som er fastsatt i retningslinjene.

2.1.1 Kriteriene for observasjon og utelukkelse

Kriteriene for observasjon og utelukkelse er fastsatt i §§ 3 og 4:

§ 3. Kriterier for produktbasert observasjon og utelukkelse av selskaper

(1) Fondet skal ikke være investert i selskaper som selv eller gjennom enheter de kontrollerer:

- a. utvikler eller produserer våpen eller sentrale komponenter til våpen som ved normal anvendelse bryter med grunnleggende humanitære prinsipper, herunder biologiske våpen, kjemiske våpen, kjernevåpen, ikke-detektbare fragmenter, brannvåpen, blindende laservåpen, antipersonellminer og klaseammunisjon.
- b. produserer tobakk eller tobakksvarer
- c. produserer cannabis til rusformål.

(2) Observasjon eller utelukkelse kan besluttes for gruveselskaper og kraftprodusenter som selv eller konsolidert med enheter de kontrollerer enten:

- a. får 30 pst. eller mer av sine inntekter fra termisk kull,
- b. baserer 30 pst. eller mer av sin virksomhet på termisk kull,
- c. utvinner mer enn 20 millioner tonn termisk kull per år, eller
- d. har en kraftkapasitet på mer enn 10 000 MW fra termisk kull.

§ 4. Kriterier for atferdsbasert observasjon og utelukkelse av selskaper

Observasjon eller utelukkelse kan besluttes for selskaper der det er en uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til eller selv er ansvarlig for:

- a. grove eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene
- b. alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner
- c. salg av våpen til stater i væpnede konflikter som benytter våpnene på måter som utgjør alvorlige og systematiske brudd på folkerettens regler for stridighetene
- d. salg av våpen eller militært materiell til stater som er omfattet av ordningen for statsobligasjonsunntak omtalt i mandatet for forvaltningen av Statens pensjonsfond utland § 2-1 andre ledd bokstav c¹
- e. alvorlig miljøskade
- f. handlinger eller unnlater som på et aggregert selskapsnivå i uakseptabel grad fører til utslipp av klimagasser
- g. grov korrupsjon eller annen grov økonomisk kriminalitet
- h. andre særlig grove brudd på grunnleggende etiske normer.

2.1.2 Andre føringer i retningslinjene

Retningslinjene gir ellers en rekke føringer for rådets arbeid både når det gjelder administrative rutiner og arbeidsdokumenter, selve arbeidet og koordinering av arbeidet med Norges Bank.

Etikkrådets arbeid

Rådet skal:

- overvåke fondets investeringer med sikte på å avdekke om selskaper er ansvarlige for eller medvirker til virksomhet som er nevnt i retningslinjene
- utarbeide og offentliggjøre prinsipper for utvalg av selskaper for nærmere undersøkelser
- sørge for at en sak er godt opplyst før råd avgis
- gi selskaper som vurderes, mulighet til å fremlegge informasjon og synspunkter tidlig i prosessen og forelegge utkast til tilrådning etter § 4 for selskapene til uttalelse
- begrunne sine råd til banken
- utarbeide og offentliggjøre rutiner for å vurdere om grunnlaget for observasjon eller utelukkelse fortsatt er til stede og informere utelukkede selskaper om rutinene.

Koordinering

Rådet skal:

- bidra til god koordinering mellom Norges Bank og Etikkrådet og et effektivt samspill mellom virkemidlene
- ha jevnlig møter med Norges Bank

---

¹ For tiden gjelder dette Russland, Belarus, Syria og Nord-Korea.

- gi Norges Bank informasjon om selskaper som er identifisert for innledende vurderinger
- ha rutiner for informasjonsutveksling og koordinering med Norges Bank
- bidra til at kommunikasjon med selskaper er koordinert
- offentliggjøre tilrådingene når banken offentliggjør sine beslutninger.

Administrative rutiner og arbeidsdokumenter

Rådet skal:

- påse at sekretariatet har hensiktsmessige prosesser og rutiner
- årlig utarbeide en virksomhetsplan
- avgi en årlig rapport om sin virksomhet
- regelmessig evaluere sitt arbeid.

3 Virksomhetsplan for 2025

3.1 Produktbasert utelukkelse

Implementeringen av endringene i retningslinjene fra 2021 har vært den viktigste delen av Etikkrådets arbeid etter produktkriteriene de siste årene. Etter at to selskaper som produserer plattformer til kjernevåpen ble utelukket i 2024, har ikke Etikkrådet noen særskilte prioriteringer på produktområdet.

Porteføljeovervåkingen fanger hvert år opp en del selskaper som enten har sluttet med produksjon av våpentyper de tidligere har vært utelukket for, eller som har startet produksjon av nye våpentyper som må vurderes opp mot retningslinjene. Etersom porteføljen er i endring, kan det også komme selskaper inn i fondet som har produksjon som omfattes av produktkriteriene. Etikkrådet tar løpende stilling til saker som fanges opp i porteføljeovervåkingen.

Når det gjelder kriteriet for utelukkelse av selskaper som utvinner eller bruker termisk kull, kan Norges Bank i henhold til retningslinjene på eget initiativ treffe beslutninger om observasjon og utelukkelse av selskaper. Det er avtalt en arbeidsdeling mellom Etikkrådet og Norges Bank som innebærer at banken identifiserer selskaper som faller inn under kriteriet. Etikkrådet vil vurdere selskaper som eventuelt blir spilt inn til rådet etter dette kriteriet, og vil informere Norges Bank om rådet fanger opp selskaper som kan falle inn under kriteriet. Norges Bank følger opp selskaper som banken har satt til observasjon på eget initiativ etter kullkriteriet.

Etikkrådet har en avtale med konsulentselskapet ISSESG som rapporterer til rådet kvartalsvis om selskaper som produserer spesifiserte våpentyper, tobakk eller cannabis eller selger våpen og militært materiell til visse stater. Avtalen, som ble inngått i 2021, går ut ved utgangen av 2025, og oppdraget må settes ut på nytt i løpet av året.

I 2025 skal Etikkrådet:

- vurdere saker som fanges opp i den løpende porteføljeovervåkingen.
- sette ut ny konsulentavtale for porteføljeovervåking for produktbasert utelukkelse.

3.2 Atferdsbasert observasjon og utelukkelse

Selskaper blir tatt opp til nærmere vurdering etter atferdskriteriene enten som følge av den løpende porteføljeovervåkingen, som følge av eksterne henvendelser eller som følge av tematiske utredninger av områder som rådet har bestemt seg for å se nærmere på.

Rådet har en avtale med en konsulent, RepRisk, som rapporterer om selskaper som kan ha virksomhet som rammes av atferdskriteriene med unntak av våpensalgkriteriene. Avtalen, som ble inngått i 2021, løper ut ved utgangen av 2025 og skal settes ut på nytt i løpet av året.

En viktig del av Etikkrådets løpende arbeid er å gå igjennom rapporter fra porteføljeovervåkingen, og å vurdere saker som eventuelt spilles inn fra andre.

Innenfor hvert kriterium velger Etikkrådet ut saker for utredning basert på normbruddenes alvor og omfang, konsekvensene av normbruddene, selskapenes ansvar for eller medvirkning til normbruddene, hva selskapene har gjort for å avbøte skade de har forårsaket, og sannsynligheten for nye, tilsvarende normbrudd. Selskapenes atferd vurderes opp mot veletablerte normer slik disse kommer til uttrykk i internasjonale konvensjoner eller anerkjente retningslinjer, der slike finnes.

Én gang i året gjennomgår rådet de utelukkede selskapene. Hvis selskapene fortsatt driver virksomheten de er utelukket for, gjør ikke Etikkrådet ytterligere undersøkelser med mindre selskapet eller banken ber om det eller det av andre grunner er hensiktsmessig. Etikkrådet skriver også et årlig brev til banken og gjør rede for prosessen.

For selskaper som står til observasjon, skal Etikkrådet avgi minst en observasjonsrapport til Norges Bank i observasjonsperioden. Den første rapporten blir avgitt i løpet av to år etter at selskapet er satt til observasjon. For øyeblikket står ti selskaper til observasjon på grunnlag av en tilrådning fra Etikkrådet.

For atferdskriteriene vil rådet:

- gjennomgå nyhetsrapporter og eventuelle anmodninger om å vurdere selskaper
- utrede selskaper som velges ut for nærmere vurdering
- vurdere utelukkede selskaper i henhold til etablerte rutiner
- avgi observasjonsrapporter
- sette ut den nyhetsbaserte porteføljeovervåkingen på nytt

3.2.1 Grove eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene

Etikkrådet fokuserer på områder og temaer hvor risikoen for menneskerettsbrudd i tilknytning til selskaper i fondet er stor. Arbeidet etter menneskerettighetskriteriet må ses i sammenheng med saker som vurderes etter kriteriet som gjelder krenkelser av individers rettigheter i krig- eller konfliktsituasjoner (se nedenfor).

Flere av rådets utredninger omhandler brudd på arbeidstakerrettigheter. Grunnleggende arbeidstakerrettigheter er en del av menneskerettighetene fordi de sikrer enkeltpersoners verdighet, frihet og rettferdighet i arbeidslivet. Rettigheter som trygge arbeidsforhold, rettferdig lønn, organisasjonsfrihet, lik behandling uavhengig av kjønn, etnisitet eller funksjonsnedsettelse, samt beskyttelse mot tvangsarbeid og barnarbeid, er fastslått i internasjonale menneskerettighetskonvensjoner. Selskaper har et direkte ansvar for arbeidsforhold i egen virksomhet, og grove eller systematiske brudd på arbeidstakerrettigheter kan føre til utelukkelse fra fondet. I løpet av 2025 vil rådet undersøke arbeidsforholdene ved et større antall skoprodusenter. Rådet har også flere selskaper under utredning der anklager om svært dårlige arbeidsforhold er fanget opp gjennom porteføljeovervåkingen.

Forbudet mot tvangsarbeid gjelder både «klassisk» tvangsarbeid i statlig regi og utnyttende arbeidsforhold som grenser til tvangsarbeid fordi arbeiderne ikke har mulighet til å komme ut av situasjonen. Dette kan for eksempel være migrantarbeidere som har betalt høye rekrutteringsavgifter, har innskrenket bevegelsesfrihet, svært lav lønn og generelt dårlige arbeidsforhold. Rådet har i 2024 kartlagt selskaper med høy risiko for brudd på migrantarbeideres rettigheter i ett land i Asia og vil i 2025 undersøke forholdene nærmere ved noen av selskapene som er fanget opp. Rådet vil også utrede noen selskaper der publiserte rapporter har avdekket at migrantarbeidere er utsatt for utnyttende arbeidsforhold. Ellers følger Etikkrådet opp informasjon som blir fanget opp i porteføljeovervåkningen om tvangsarbeid knyttet til selskaper i fondet.

Rådet vil i 2025 også gjennomføre en kartlegging av brudd på urfolks rettigheter i prioriterte regioner med særlig oppmerksomhet rettet mot urfolk som lever i frivillig isolasjon, nylig kontaktede urfolk og urfolk som befinner seg i en spesielt sårbar situasjon. Normbruddene kan blant annet omfatte tap av land og naturressurser, tvangsflytting og tap av livsgrunnlag og mangel på konsultasjon. Naturressursutvinning og infrastrukturbygging vil ofte komme i konflikt med urfolks rettigheter ettersom slike prosjekter er avhengig av en bestemt plassering. Etikkrådet er særlig oppmerksom på slike saker og har flere under utredning.

I 2023 startet Etikkrådet utredning av risikoen for at selskaper som leverer digitale tjenester, medvirker til svært grove brudd på menneskerettighetene. Dette arbeidet vil fortsette i 2025.

Rådet vil fokusere på følgende på menneskerettighetsområdet i 2025:

- Arbeidsforhold – produksjon av sko
- Tvangsarbeid – særlig fokus på migrantarbeidere
- Urfolks rettigheter – særlig fokus på urfolk i en spesielt sårbar situasjon
- Medvirkning til grove menneskerettighetsbrudd gjennom digitale tjenester

3.2.2 Alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner

Etikkrådets arbeid med krig- og konfliktkriteriet har vært omfattende de siste årene, og har særlig vært knyttet til situasjonen på Vestbredden/Gaza og i Myanmar. Videre følger rådet med på om selskaper medvirker til folkerettsbrudd i forbindelse med Russlands aggresjonskrig mot Ukraina.

Eskaleringen av krenkelsene av palestineres rettigheter på Vestbredden har, sammen med den folkerettslige vurderingen av den israelske okkupasjonen som ICJ har kommet med, gjort at Etikkrådet har foretatt en bredere gjennomgang av selskaper med virksomhet som er knyttet til konflikten der, jf. Etikkrådets brev til Finansdepartementet 30. august 2024. Flere selskaper er under utredning, og dette arbeidet vil fortsette i 2025.

Samtidig er det for tiden mange væpnede konflikter der det er lite informasjon om selskapers eventuelle medvirkning til krenkelser. Få selskaper fanges opp i porteføljeovervåkningen. Dette kan skyldes at det er få selskaper som har forbindelse til konfliktene, men det kan også skyldes at mindre informasjon kommer fram om konflikter som ikke i samme grad har medienes oppmerksomhet i vår del av verden. Etikkrådet vil i 2025 se nærmere på selskapers tilknytning til noen slike konflikter.

I 2025 vil Etikkrådet:

- Fortsette utredningen av selskaper med virksomhet på Vestbredden, på russisk-okkupert territorium i Ukraina eller andre steder der okkupasjonsretten kommer til anvendelse.

- Følge opp kjente saker med tilknytning til Myanmar.
- Se nærmere på selskaper med virksomhet i andre konfliktområder der selskaper kan medvirke til alvorlige krenkelser av individers rettigheter.

3.2.3 Salg av våpen til stater i væpnede konflikter der våpnene brukes i strid med folkerettens regler

Dette kriteriet ble innført i 2021. Blant annet på grunnlag av en konsulentstudie valgte Etikkrådet ut fem konflikter der våpen ble benyttet i strid med folkerettens regler, for nærmere undersøkelser. Dette var Myanmar, Jemen, Sør-Sudan, Etiopia og Libya. Etter anbefaling fra Etikkrådet er to selskaper som selger militært materiell til Myanmar, utelukket fra SPU. Som følge av krigen i Gaza har Etikkrådet også undersøkt selskapers salg av våpen til Israel. Erfaringen fra den første gjennomgangen viste at børsnoterte selskaper i liten grad selger våpen til parter i væpnede konflikter der internasjonale avtaler tilsier at stater skal avskjære våpeneksport, men også at slike våpensalg kan forekomme. De fleste av de aktuelle selskapene har så langt allerede vært utelukket etter produktkriteriene. På grunn av de svært alvorlige normbruddene man risikerer å medvirke til i slike situasjoner, vil Etikkrådet forsøke å etablere noen informasjonskanaler for å fange opp aktuelle selskaper.

Etikkrådet vil i 2025:

- Gjøre en ny vurdering av konflikter der kriteriet kommer til anvendelse.
- Følge med på om selskaper i fondet selger aktuelle våpentyper til stater i væpnede konflikter der det er en uakseptabel risiko for at våpnene brukes i strid med folkerettens regler.

3.2.4 Salg av våpen eller militært materiell til nærmere angitte stater

Dette kriteriet gjelder salg av våpen eller militært materiell til stater som er omfattet av statsobligasjonsunntaket, jf. retningslinjene § 4 d. Det gjelder for tiden Russland, Belarus, Syria og Nord-Korea. Etter anbefaling fra Etikkrådet er ett selskap utelukket i 2024 for salg av militært materiell til Russland.

I 2025 vil Etikkrådet:

- Følge med på om selskaper i porteføljen leverer militært materiell til de aktuelle statene.

3.2.5 Alvorlig miljøskade

Naturavtalen, som ligger under konvensjonen om biologisk mangfold (CBD) og som ble undertegnet i Montreal i desember 2022, danner grunnlaget for svært ambisiøse, globale mål om naturvern og biologisk mangfold. Naturavtalen skal bidra til å stoppe den menneskelige ødeleggelsen av naturen og setter tydelige mål for hvor mye natur som skal bevares og restaureres, ansvarliggjør selskaper for å rapportere hvordan de påvirker og er avhengige av biologisk mangfold, samt gir en klar oppfordring om åpenhet og deling av data.

Etikkrådet vil i 2025 videreføre arbeidet med selskaper der det er en risiko for skade på sårbare økosystemer og tap av viktig biologisk mangfold, for eksempel som en følge av avskoging eller forurensende ressursutvinning. Det gjelder blant annet enkelte gruveselskaper.

Rådet har også fått gjennomført en kartlegging av selskaper i fondet som har virksomhet i såkalte Biodiversity Hotspots. Studien peker på flere selskaper og prosjekter med høy risiko for miljøskade. Arbeidet med å utrede individuelle selskaper vil videreføres i 2025.

Etikkrådet følger løpende med på rederiselskaper som avhender utrangerte skip til opphugging enkelte steder i Asia. Rådet har tidligere lagt til grunn at opphugging i

Bangladesh og Pakistan innebærer en uakseptabel risiko for miljøskade eller grove brudd på arbeidstakerrettigheter. Utvikling i det regulatoriske rammeverket og nylige forbedringer ved enkelte huggevert i Bangladesh har gjort at denne tilnærmingen må nyanseres, mens skipsopphugging i India må vurderes individuelt ettersom det er store forskjeller mellom ulike huggeverft når det gjelder tiltak for å hindre miljøskade. Etikkrådet vil i 2025 videreføre arbeidet innenfor skipsopphugging.

Etikkrådet har i 2024 kartlagt selskaper i porteføljen som produserer perfluorerte stoffer (PFAS-er). Dette er stoffer som har en lang rekke bruksområder, men som kan være helseskadelige. Stoffene er svært stabile og akkumuleres over tid i miljøet og i mennesker på verdensbasis. Flere PFAS-er er strengt regulert, og rådet har prioritert de stoffene som er forbudt i EU. Dette arbeidet vil bli videreført i 2025.

Rådet vil fortløpende vurdere selskaper med risiko for alvorlige miljøskade som kommer opp i porteføljeovervåkingen. Rådet har startet utredning av flere selskaper som er anklaget for svært forurensende utslipp, og dette arbeidet vil fortsette i 2025.

I 2025 vil Etikkrådet særlig arbeide med miljøskade knyttet til følgende områder:

- tap av viktig biologisk mangfold, som for eksempel truede arter og habitat med særlig høyt biologisk mangfold, såkalte «hotspots»
- sårbare økosystem
- skipsopphugging i noen land
- produksjon av PFAS-er som er forbudt i EU.

3.2.6 Klimakriteriet

I 2022 ble retningslinjene endret slik at Norges Bank har fått adgang til å utelukke selskaper etter klimakriteriet uten tilrådning fra Etikkrådet, tilsvarende kriteriet for utelukkelse av kullselskaper. Etikkrådet har likevel anledning til å gi råd om å utelukke selskaper både etter kull- og klimakriteriet, men i praksis vil Etikkrådet ikke prioritere dette.

3.2.7 Grov korrupsjon og annen grov økonomisk kriminalitet

Etter endringen av retningslinjene i 2022 er arbeidet med annen grov økonomisk kriminalitet nå godt etablert på lik linje med arbeidet med korrupsjon. Det framoverskuende elementet som ligger i retningslinjene for utelukkelse og observasjon, gjør at det ikke er tilstrekkelig å påvise at et selskap har begått alvorlige lovbrudd. Etikkrådet vil måtte vurdere om selskapet etablerer prosedyrer som kan hindre tilsvarende normbrudd framover i tid, og om selskapet faktisk følger disse prosedyrene. Når tilsynsmyndigheter avdekker og sanksjonerer slike forhold, vil det være vanskelig å legge til grunn at risikoen for tilsvarende hendelser framover i tid, er uakseptabel. Det er ofte mer sannsynlig at atferden til det aktuelle selskapet vil endres. Samtidig kan det ikke utelukkes at det finnes enkelttilfeller der selskaper har vært involvert i ulike former for grov økonomisk kriminalitet som samlet sett kan etablere et handlingsmønster som gjør risikoen for ny økonomisk kriminalitet uakseptabel. Dette vil blant annet være avhengig av i hvilke land eller bransjer et selskap opererer.

I disse sakene bruker Etikkrådet nyhetsovervåking for å avdekke at forholdene har funnet sted, hyppigheten av saker brukes til å vurdere om det er et handlingsmønster, og en nærmere gjennomgang av selskapets rutiner og prosedyrer gir grunnlag for å vurdere den framtidige risikoen.

Korrupsjon:

Hvis det fanges opp korrupsjonsanklager mot mange selskaper i en bestemt sektor, gjennomgår Etikkrådet sektoren samlet og undersøker de selskapene som er gjenstand for de mest alvorlige anklagene. I 2023 gikk rådet gjennom bygg- og anleggsselskapene i fondet som var fanget opp gjennom porteføljeovervåkningen som følge av korrupsjon, og i 2024 avga rådet en tilrådning om å utelukke ett selskap på bakgrunn av denne gjennomgangen. I 2024 har rådet påbegynt en tilsvarende gjennomgang av selskap innenfor forsyning av vann, strøm, m.m. («Utilities» i FTSE). Denne gjennomgangen kan resultere i en nærmere utredning av ett eller flere selskaper i 2025. I 2025 tar rådet sikte på en ny gjennomgang av korrupsjonsrisiko for selskap som opererer innenfor helsesektoren («Health Care» i FTSE). Forrige gang dette skjedde, var i 2018. I 2025 vil det også være 1-2 selskap som står til observasjon for korrupsjon.

Annen grov økonomisk kriminalitet:

Arbeidet i 2024 har gitt Etikkrådet kunnskap og innsikt i den delen av porteføljen som omfatter finansinstitusjoner og banker. På bakgrunn av føringene fra Etikkkutvalget vil fokusområdet fortsatt være hvitvasking som kriminalitetsform, herunder selskapers etterlevelse av forpliktelser innen anti-hvitvasking (AML). Flere utredninger som ble igangsatt i 2024, vil fortsette og konkluderes i 2025.

Etikkrådet vil i 2025, i tillegg til å utrede selskaper basert på konkrete, rapporterte hendelser, fortsette arbeidet med å kartlegge/vurdere selskaper innen finanssektoren som, basert på autoritative kilder, opererer fra høyrisiko-land for hvitvasking. Den ledende internasjonale organisasjonen for standardsetting, kartlegging av trender og teknikker innen hvitvasking og terrorfinansiering er Financial Action Task Force (FATF).

Så godt som alle verdens land forpliktet seg til å følge anbefalingene fra FATF. Disse består av 40 anbefalinger fordelt på syv temaer om alt fra kriminalisering av hvitvasking, tilstrekkelig ressurssetting til politi- og påtalemyndighet på området, finansinstitusjoners ansvar for å rapportere mistenkelige transaksjoner til undersøkelser av kunder som banker/finansinstitusjoner må foreta.

Gjennom inspeksjoner og evalueringer på landnivå utarbeides rapporter som beskriver situasjonen på hvitvaskingsområdet i de enkelte land. Dersom inspeksjonene avdekker alvorlige svakheter, kan det aktuelle landet bli såkalt grålistet, evt. svartelistet dersom forholdene er svært alvorlige.

Sistnevnte kategori er ikke særlig aktuell for Etikkrådet siden svartelisten pt. bare består av Nord-Korea, Iran og Myanmar. Per juni 2024 var fondet investert i finansinstitusjoner hjemmehørende i 4 land som er grålistet av FATF: Kenya, Sør-Afrika, Filippinene og Vietnam. I tillegg kommer finansinstitusjoner fra andre land som har betydelig aktivitet i disse landene. Etikkrådet følger særlig med på hendelser knyttet til disse landene.

Videre vil Etikkrådet i 2025 se nærmere på selskaper innen kryptovaluta og gambling/casino, hvor det er en betydelig hvitvaskingsrisiko.

Etikkrådet vil i 2025:

- Fortsette utredningen av selskap innenfor «utilities»-sektoren med henblikk på korrupsjonsrisiko
- Foreta en ny korrupsjonsgjennomgang av selskap som opererer innenfor helsesektoren

- Fortsette pågående arbeid med kartlegging av risiko for hvitvasking blant finansinstitusjoner i porteføljen
- Vurdere krypto- og gambling/kasinosektorene med henblikk på hvitvaskingsrisiko
- Gjennomgå og identifisere aktuelle selskaper for utredning med base i land som av autoritative kilder er ansett som høyrisiko-land i relasjon til hvitvasking, for eksempel Financial Action Task Force (FATF) sin liste over land under forsterket tilsyn (den såkalte grålisten).

3.2.8 Andre grove brudd på grunnleggende etiske normer

Grove normbrudd som ikke hører inn under de andre kriteriene, kan vurderes etter dette kriteriet. Tidligere år har kriteriet vært anvendt på saker som gjelder ressursutvinning i omstridte områder og risiko for skade på kulturarv. Rådet følger løpende med på saker som gjelder ressursutvinning i omstridte områder. Dette vil si områder hvor råderett over naturressursene er omstridt, og særlig der hvor ressursutvinning kan bidra til å opprettholde en uavklart situasjon eller øke konfliktnivået.

Siden 2022 har flere selskaper tilknyttet Russlands angrep på Ukraina blitt vurdert etter dette kriteriet. Her vurderer rådet om selskaper i porteføljen medvirker til å opprettholde og muliggjøre den pågående folkerettsstridige aggresjonskrigen Russland fører mot Ukraina.

Etikkrådet har siden 2023 gjennomgått selskaper i fondet som er anklaget for grove dyrevelferdsbrudd i egen virksomhet. Flere dyrevelferdssaker er under utredning.

I 2025 vil rådet fortsatt fokusere på:

- Selskaper som medvirker til og/eller muliggjør den russiske krigsinnsatsen i Ukraina.
- Ressursutvinning i omstridte områder.
- Grove og systematiske dyrevelferdsbrudd i selskapers egen virksomhet.